

11. KALAJÄRVI

Kalajärven rannat ovat suurelta osin alavia. Oikealla näkyy Ketolan ja Viertolan viljelyksiä – muutoin järven rannat kasvavat metsää. Kuva Raili Leinosen albumista

1992 kalajärven Vesalan puoleisella rannalla – maasto laskeutuu järveen jyrkästi. Kuva Raili Leinosen albumista

Vaarankylä sijaitsee n. kuuden kilometrin päässä Oulujärvestä. Kylän kalastus ja virkistyspaikkana on ollut tärkeällä sijalla Kalajärvi. Sen rannalla on ollut aikoinaan pysyvääkin asutusta torppareiden muodossa, mutta nykyään rannoilla on pelkästään loma-asuntoja. Kyläläiset ovat kautta aikojen kalastaneet, retkeilleet ja uineet järvellä.

Kalajärvi sijaitsee Vaarankylän pohjoisosassa Vaaranpääntien varressa. Sen tienpuoleisia rantoja reunustaa Viertolan ja Ketolan viljelykset. Ennen vanhaan Aholta, Vesalasta, Tähtelästä ja Halmetmäeltä on kuljettu järvelle polkuja pitkin ja taloilla on ollut venepaikat rannalla. Polun pohjat ovat nykyäänkin maastossa havaittavissa. Nyt Kalajärven rantaan johtaa Vesalasta lähtevä autolla ajettava tie Vesalan Alpon ja Hovin Katrin tyttären, Tuula Kärkkäisen ja miehensä Väinö Puustisen mökille. Vastapäiselle rannalle päästään Hukkalaan menevältä tieltä ja siellä sijaitsevat Rinteen poikien ja Jaakko Heikkisen mökit. Viertolan mökille haarautuu myös tie Hukkalan tieltä. Tuskin kukaan kulkee järvelle enää polkuja pitkin.

Kalajärvi on kautta aikojen ollut kyläläisten virkistys ja kalastuspaikka. Nuorisoseuran ja maatalousnaisten pöytäkirjoista on luettavissa, että Kalajärven rantaan on tehty yhdessä retkiä kahvipannuineen ym. tarvikkeineen.

50-60 luvulla kylän lapset huristivat Kalajärvelle polkupyörillä, jotka vauhdissa jätettiin Vaaranpään kohdalla pensaikkoon ja juostiin pysähtymättä Ketolan saranlaitaa rantaan ja rantaa kiertävää polkua vastarannalla olleeseen hiekkarantaan uimapaikkaan. Useasti isompien lasten oli otettava pienemmät mukaan uintireissulle ja silloin heitä työnnettiin maitokärryillä parin kilometrin matka. Eräänä kesänä Niemelän Arja piti siellä uimakoulua kylän lapsille. Saimme siitä todistuksenkin.

Usein järvellä nähtiin myös Vaaranpään talon väkeä soutelemassa veneellään. Vaaranpää oli ainut Vaarankylän talo, jonka voitiin sanoa sijaitsevan järven rannalla. Tosin matkaa talosta rantaan oli parisataa metriä.

1800-luvulla Kalajärvellä on ollut pysyvää asutusta. Rinteen mailla on sijainnut Lehtolan torppa. Kyläläiset kutsuivat sitä Alpon Autioksi. Saunan ja mökin paikka on vielä näkyvissä. Paikalla sijainnut aitta on siirretty Lumikylälle Mikkosen Tuijan ja Maunun pihaan, jossa se on vieläkin nähtävissä. Ahon Leo muisti vielä navetan paikan. Paikalla on viimeksi ollut lato, jossa Mustolanvaaran Kuuselan väki on yöpynyt heinäntekoreissullaan. Lato on antanut suojan myös mm. Ahon Leolle ja Ainolle heidän ollessaan paimenessa. Toinen asuja, Huima Jaakko on ollut vastarannalla Vesalan Alpon mökin paikkeilla. Torpan nimi on ollut Huimala.

Nykyään järvellä käyvät vain ne, jotka ovat sinne mökkinsä rakentaneet. Uimapaikka ja sinne johtava polku ovat käytön puutteessa kasvaneet umpeen. Nykyään päästään autolla kauemmaksikin uimaan hoidetuille rannoille.

Ahon Leo kalansaaliineen setänsä
Matin kuvaamana. Matti oli
Amerikasta käymässä kotonaan Aholla.
Hänen ottamiaan valokuvia on
runsaasti Vaarankyläläisten
vanhoissa albumeissa.

Ahon Aulis, Niittylän Raili ja Maire ja Kallion Sirpa Kalajärvellä uimareissulla. Kuva Ahon albumista.

Niemelän Arja Heikkinen uimassa Tähtelän venevalkamassa vuonna 1954. Kuva Arjan albumista.

Kalajärven uimarannalle on tultu veneellä ja traktorin sisuskumilla. Kuvassa vasemmalta ?, Hovin Matti, Määttälän Elsa ja Hovin Kirsti. Taustalla näkyvät Ketolan ja Viertolan rantaniityt. Kuva Määttälän albumista.

Ahon Leon telkkäsaalis
Kalajärvellä. Kuva Ahon
albumista

Hovin Kirsti, Matti ja Anja Kalajärven uimarannalta palaamassa -60-luvun lopulla. Hovin veneen paikka oli Viertolan rannassa. Rannassa oli tuohon aikaan kookkaita koivuja ja iso heinälato. Kuva Hovin albumista.

Halmetmäen Tuula muisteli, että Kalajärvellä käytiin uimassa päivittäin vaikka ei olisi oikein kerennytkään.

1966 Kalajärvellä uimassa Terttu ja Matti

Raili ja Jouni Leinosen mökki Kalajärven rannalla

Kalajärven rantamilta ja Hukkalan saloilta on tarinoita – tässä muutamia mieleen jääneitä.

Vaarantalolta noin kolmen kilometrin päässä on kalajärvi, jonka rannoilla on mökkejä nykyään useampikin. Samalla puolen järveä on Rinteen veljesten ja Mustolan Jaakon mökit. Siellä ne jököttävät samassa jonossa kuin käyhän talon porsaat. Toisella puolen järveä on Vesalan Alpon ja Puustisen mökit. Järven päässä on Viertolan mökki ja vieressä mökki, jolla on ollut useita omistajia.

Järvi on ollut Vaarankyläläisten uima- ja kalastuspaikka. Aikoinaan siellä on ollut hevosten yhteislaidun ja lehmiä on paimennettu järven rantaniityillä. Järven rannalla on ollut kaksi tervahautaa ja tervanpolttajien sauna. Kerrotaan tervansoutajien mukana olleen nuoren pojan hukkuneen järveen. Paikkaa sanotaan Kalmankaarteeksi ja se on mökkirantamme.

Mökkimme paikalla on ollut Lehtola –niminen torppa. Siinä on asunut perheineen Albert –niminen torppari. Paikka tunnetaan Alpon Autiona kyläläisten keskuudessa. Myös Vesalan Alpon mökin kohdalla on ollut torppa, Huimala nimeltään. Siinä on asunut Huima Jaakko perheineen. Hänellä on ollut musta, pitkä parta.

Ukkini, Ahon Ranssu kertoi tarinaa, että Huima Jaakko olisi polttanut kuolleen lapsensa ruumiin järven rannalla. Ranssun kertoman mukaan, jos järvellä souti veneen tiettyyn kohtaan, alkoi kuulua lapsen itkua. Ennen aikaan ihmiset ovat olleet taikauskoisia – on nähty ja kuultu kaikenlaisia asioita.

Hukkalanjoen varressa on ollut metsäkämpä, jossa on kokkina ollut tätini, silloinen Ahon Suoma. Kallion Simo oli käynyt riijuureissulla Suomen luona. Olihan sitä kiusaakin Simolle tehneet: Yön aikana sukset oli tervattu tuoreella tervalla, joten kotiin pääsy miehellä ”yöjuoksusta” on ollut varmaankin hankalaa ja tosi takkalaa.

Hukkalassa on ollut ja on vieläkin kyläläisten niittypalstoja ja saunoja. Enää on jäljellä Kytömäkeläisten saunan rauniot. Aino-äitini kertoi, että ensin oli niitetty Hukkalan korvessa pitkä päivä ja iltasella oli lähdetty Etäisensuolle lakkaan. Olipa joskus ukonilma yllättänyt poimijat ja aukealla suolla kun olivat, niin ei auttanut muu kuin mennä ojan pohjalle sankkojen kanssa pitkälleen, kunnes ukkonen oli ohi.

Äitini oli tyttösenä usein joutunut lähtemään lapsenlikaksi Milloin Korpelaan tai Keskisenniemelle. Aholta oli kinttupolkua pitkin juosta kipittänyt, eikä tuo kuulemma ollut matka eikä mikään. Äkkiä tuota kipaisi, kun oli nuori ja vielä riskissä kunnossa.

Iltaisin, kun alkaa hämärtää, istun mökin kuistilla. Usva nousee järveltä. Ajattelen aikoja entisiä ja tarinoita järven rantamilta. Silloin alkaa mielikuvitus tehdä tepposiaan. Silloin on parasta mennä mökin sisälle takkatulen ääreen ”pahalta piiloon”.

Aika kulkee kulkuaan ja me ajan mukana. Kylätalolla on monenlaista touhua ja toimintaa. Siitä kiitos kylän puuhanaisille ja –miehille. On ilo kokoontua kahvitilaisuuksiin – jutella niitä näitä ja asiaakin. Olkaamme ylpeitä kauniista kylästämmä ja sen perinteistä, sillä Vaarankylä on meidän kylä.

Kirjoittanut Raili Leinonen 18.11.2012.

Kalajärven kummalliset kalakuolemat

Kalajärvellä tapahtui outo kalakuolema, kun järven koko kalakanta kuoli yhden päivän aikana. Jouni Leinonen kauhoi haaviinsa kymmeniä kiloja mädäntyneitä kaloja vuonna vuonna 1981. (Jorma Säde, Paltamo kuvia)

Vuonna 1984 Kaljärnessä havaittiin jälleen outo kalakuolema. Kalle Keränen, Eino Leinonen ja Jouni Leinonen miettivät miten on jatkon laita: (Jorma Säde, kirja Paltamo kuvia)

1990 Ahti on suonut antejaan Kalajärvellä kalastaville niin kesällä, kuin talvellakin. Kuvat Raili Leinosen albumista.

2005

Kytömaellä asuville oli Pieni Korpinen lähempänä uimaan mennessä. Kuvassa MäkipellonMaija, Alatalon ?, Heteahon Sisko ja Niemelän Arja. Kuva Mäkipellon albumista.